

Sygn. akt *XXVIII C 4307/21*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **27 czerwca 2023 roku**

Sąd Okręgowy w Warszawie XXVIII Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia del. Michał Maj

Protokolant: Julia Kraszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu **27 czerwca 2023 roku** w Warszawie

sprawy z powództwa **P. J.**

przeciwko (...) **S.A. z siedzibą w W.**

o ustalenie i zapłatę

1. ustala, że nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy kredytu numer (...) z dnia 14 lutego 2007 roku,
2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda:
  - a. kwotę **154.260,56 zł (sto pięćdziesiąt cztery tysiące dwieście sześćdziesiąt złotych 56/100)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie:
    - od kwoty **57.693,34 zł (pięćdziesiąt siedem tysięcy sześćset dziewięćdziesiąt trzy złote 34/100)** od dnia **23 marca 2021 roku** do dnia zapłaty,
    - od kwoty **96.567,22 zł (dziewięćdziesiąt sześć tysięcy pięćset sześćdziesiąt siedem złotych 22/100)** od dnia **7 kwietnia 2023 roku** do dnia zapłaty,
  - b. kwotę **78.499,06 CHF (siedemdziesiąt osiem tysięcy czterysta dziewięćdziesiąt dziewięć franków szwajcarskich 06/100)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie:
    - od kwoty **62.421,39 CHF (sześćdziesiąt dwa tysiące czterysta dwadzieścia jeden franków szwajcarskich 39/100)** od dnia **23 marca 2021 roku** do dnia zapłaty,
    - od kwoty **16.077,67 CHF (szesnaście tysięcy siedemdziesiąt siedem franków szwajcarskich 67/100)** od dnia **7 kwietnia 2023 roku** do dnia zapłaty,
3. oddala powództwo w pozostałej części,
4. zasądza tytułem zwrotu kosztów procesu od pozwanego na rzecz powoda kwotę **11.817 zł (jedenaście tysięcy osiemset siedemnaście złotych)**,
5. oddala wniosek o nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności.

Sygn. akt *XXVIII C 4307/21*

UZASADNIENIE

Strona powodowa (dalej także jako: kredytobiorca, konsument) po ostatecznym zmodyfikowaniu i sprecyzowaniu powództwa (k. 269, 292, 306) wniosła o:

- ustalenie, że nie istnieje stosunek prawny wynikający z zawartej przez strony umowy kredytu,

- zasądzenie od strony pozwanej (dalej: pozwany, pozwany bank, bank, kredytodawca) kwoty 154.260,56 zł i 78.499,06 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie.

Pozwany wniosł o oddalenie powództwa.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 14.02.2007 r. została zawarta umowa kredytu nr (...), na podstawie której pozwany udzielił stronie powodowej kredytu w kwocie 450.000 zł na okres 360 miesięcy w celu sfinansowania nabycia, budowy i wykończenia domu jednorodzinnego nr (...) przy ul. (...) w T.. Oprocentowanie kredytu stanowiło sumę stawki LIBOR CHF 3M i stałej marży banku.

Kredyt był waloryzowany walutą CHF (§ 1 ust. 3). Kwota kredytu wyrażona w walucie CHF została określona na podstawie kursu kupna waluty w CHF z tabeli kursowej banku z dnia i godziny uruchomienia kredytu/transzy (§ 7 ust. 1 zdanie drugie), a raty kapitałowo-odsetkowe miały być spłacane w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży z tabeli kursowej banku obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (§ 11 ust. 5). Umowa zawierała oświadczenie, że kredytobiorca został dokładnie zapoznany z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spłaty kredytu i w pełni je akceptuje oraz jest świadomy, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu (§ 30).

Oplata przygotowawcza wynosiła 5.400 zł (§ 1 ust. 7), a prowizja tytułem ubezpieczenia spłaty kredytu wynosiła 900 zł (§ 1 ust. 7A). Jednym z zabezpieczeń kredytu było ubezpieczenie niskiego wkładu własnego (§ 3 ust. 3).

Dowód: umowa – k. 84-88.

Zawarcie powyższej umowy zostało poprzedzone złożeniem przez stronę powodową zaakceptowanego przez bank wniosku o udzielenie kredytu w kwocie 450.000 zł, w walucie CHF. We wniosku wskazano, że powód posiada wykształcenie wyższe i prowadzi działalność gospodarczą.

Ponadto strona powodowa podpisała oświadczenie o treści: „Pracownik (...) SA przedstawił mi w pierwszej kolejności ofertę kredytu/pożyczki hipotecznej w polskim złotym. Po zapoznaniu się z tą ofertą zdecydowałem, iż dokonuję wyboru oferty kredytu/pożyczki hipotecznej denominowanej w walucie obcej mając pełną świadomość ryzyka związanego z tym produktem, a w szczególności tego, że niekorzystna zmiana kursu waluty spowoduje wzrost comiesięcznych rat spłaty kredytu/pożyczki hipotecznej oraz wzrost całego zadłużenia. Ponadto zostałem poinformowany przez pracownika (...) Banku SA o jednoczesnym ponoszeniu ryzyka zmiany stopy procentowej polegającej na tym, że w wyniku niekorzystnej zmiany stopy procentowej może ulec zwiększeniu comiesięczna rata spłaty kredytu/pożyczki hipotecznej oraz wzrost zaciągniętego zobowiązania. Jestem świadomy ponoszenia obu rodzajów ryzyk, związanych z wybranym przeze mnie produktem kredytowym. Pracownik (...) SA poinformował mnie również o kosztach obsługi kredytu w wypadku niekorzystnej zmiany kursu walutowego oraz zmiany stopy procentowej, tj. o możliwości wzrostu zmiany raty kapitałowo-odsetkowej. Informacje te zostały mi przedstawione w postaci symulacji wysokości rat kredytu.”

Dowód: wniosek – k. 183-185, oświadczenie – k. 203, decyzja – k. 186-187.

W dniu 28.03.2012 r. strony zawarły aneks do umowy kredytu, pozwalający na spłatę rat kredytu bezpośrednio w CHF.

Dowód: aneks – k. 181-182.

Kredyt został uruchomiony w okresie od dnia 16.02.2007 r. do dnia 20.11.2007 r. kwotą łącznie 450.000 zł. Strona powodowa uiściła wobec pozwanego w okresie od dnia 28.03.2007 r. do dnia 28.04.2022 r. kwoty:

- 143.156,63 zł i 78.499,06 CHF tytułem spłaty rat kredytu,
- 7.803,93 zł tytułem składek ubezpieczenia niskiego wkładu własnego,
- 5.400 zł tytułem opłaty przygotowawczej,
- 900 zł tytułem prowizji za ubezpieczenie spłaty kredytu.

Dowód: zaświadczenie – k. 77-82, lista operacji – k. 273.

W dniu 14.11.2019 r. powód złożył oświadczenie, w którym wskazał, że jest świadomy wszelkich konsekwencji prawnych i faktycznych wynikających z ustalenia nieważności umowy kredytu i godzi się na nie oraz uważa je za korzystne dla siebie.

Dowód: oświadczenie - k. 105.

Powód od 2001 r. prowadzi działalność gospodarczą pod firmą Przedsiębiorstwo (...).

Dowód: CEIDG – k. 201-202.

Powód zaciągnął kredyt w pozwanym banku w celu pozyskania środków na zakup działki gruntu oraz budowę i wykończenie domu mieszkalnego, w którym zaplanował zamieszkać. Nieruchomość ta nie służyła powodowi do prowadzenia jego działalności gospodarczej, ponieważ zajmował się on naprawą foteli dentystycznych w gabinetach klientów. Powód zarejestrował działalność gospodarczą w swoim domu w celach ewidencyjnych. Powód nie negocjował postanowień umowy kredytu dotyczących powiązania z kursem waluty obcej i sposobu przeliczeń kursowych. Przed zawarciem umowy przedstawiciel banku nie powiedział powodowi, w jaki sposób jest tworzona tabela kursowa banku, jak jest ustalana wysokość spreadu obciążającego kredytobiorcę, w jaki dokładnie sposób ryzyko kursowe związane z kredytem przekłada się na wysokość rat i zadłużenia kredytobiorcy, przedstawił historyczny wykres kursu CHF/PLN wskazujący na brak zmienności tego kursu, nie przedstawił symulacji obrazującej wpływ zmian kursu CHF/PLN na wysokość rat kredytu i zadłużenie wyliczane w PLN. W czasie zawierania umowy kredytu powód nie miał dochodów ani oszczędności w CHF, miał wtedy wykształcenie ekonomiczne i zajmował się naprawą foteli stomatologicznych. Powód zorientował się, że zawarta przez niego umowa zawiera niedozwolone postanowienia umowne w 2019 r., a od dnia wniesienia pozwu zna, rozumie i akceptuje skutki stwierdzenia nieważności umowy oraz nie zgadza się na utrzymanie w mocy zawartych w umowie niedozwolonych postanowień umownych. Treść oświadczenia o skutkach nieważności umowy kredytu, które podpisał w dniu 14.11.2019 r., była dla niego zrozumiała.

Dowód: przesłuchanie strony powodowej – k. 278-279, 326-327.

Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły wymienione dokumenty, których treść ani autentyczność nie była kwestionowana przez strony, oraz zeznania strony powodowej, które były spójne, logiczne, konsekwentne i pobawione sprzeczności oraz znajdowały potwierdzenie w pozostałych dowodach. Powyższe dowody były wystarczające dla oceny stanowisk i żądań stron, zaś pozostałe dowody zostały pominięte, ponieważ nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, a ich przeprowadzenie skutkowałoby zbędnym przedłużeniem postępowania.

Dowód z opinii biegłego został pominięty, ponieważ przeprowadzenie przez biegłego wyliczeń byłoby zbędne wobec stwierdzenia, że umowa kredytu jest nieważna, a rozpoznanie sprawy nie wymagało wiadomości specjalnych (art. 278 § 1 k.p.c.).

Dowód z zeznań świadków zgłoszony przez powoda w pozwie został cofnięty.

Wniosek o skierowanie pytań prejudycjalnych do Trybunału Sprawiedliwości został oddalony, ponieważ pytania o analogicznej treści zostały już skierowane (C-520/21, C-140/22, C-756/22), a przede wszystkim problematyka w proponowanych pytaniach nie ma wpływu dla rozstrzygnięcia sprawy bądź też została już wyjaśniona.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jest zasadne.

Status konsumenta i przedsiębiorcy, brak negocjacji i świadczenia główne.

Dowody przeprowadzone w sprawie nie budzą wątpliwości co do tego, że umowa kredytu wiąże się z działalnością gospodarczą pozwanego, a zarazem brak jest takiego związku w przypadku kredytobiorcy, a zatem należy go uznać za konsumenta (art. 22¹ k.c.). Oceny tej nie zmienia fakt zarejestrowania działalności gospodarczej powoda pod adresem kredytowanej nieruchomości, skoro miała ona charakter wyłącznie ewidencyjny, a powód prowadził działalność gospodarczą w innym miejscu.

Ciężar dowodu, że § 1 ust. 3 umowy (dalej: klauzula ryzyka walutowego), § 7 ust. 1 zdanie drugie i § 11 ust. 5 umowy (dalej: klauzule przeliczeniowe) zostały indywidualnie uzgodnione, spoczywał na banku (art. 385¹ § 4 k.c.), który temu ciężarowi nie sprostał - nie można bowiem uznać „wyboru waluty” kredytu przez konsumenta za negocjacje, skoro sprowadza się to jedynie do zatwierdzenia jednej z kilku możliwości oferowanych przez bank, zaś sam sposób przeliczania kursów walut był ustalany jednostronnie przez bank.

Wszystkie wskazane grupy postanowień umownych określają świadczenia główne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., ponieważ nie tylko samo powiązanie kredytu z walutą obcą, ale również sposób dokonywania przeliczeń walutowych koniecznych do realizacji takiej umowy określają samą istotę umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. Natomiast klauzula zmiennego oprocentowania określa świadczenie główne, ponieważ wpływa ona na określenie wysokości oprocentowania, który jest podstawowym parametrem umowy kredytu.

Niejednoznaczność i abuzywność klauzul ryzyka walutowego.

Na banku udzielającym kredytu powiązanego z walutą obcą ciąży obowiązek udzielenia kredytobiorcy niezbędnych informacji dotyczących skutków zawarcia tej umowy, tj. „po pierwsze, kredytobiorca musi zostać jasno poinformowany, że podpisując umowę kredytu w obcej walucie, ponosi pewne ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku dewaluacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie. Po drugie, przedsiębiorca, w niniejszym przypadku bank, musi przedstawić ewentualne wahania kursów wymiany i ryzyko wiążące się z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej, zwłaszcza w przypadku, gdy konsument będący kredytobiorcą nie uzyskuje dochodów w tej walucie.”¹ Wszelkie wątpliwości co do spełnienia przez bank wymogu przejrzystości powinny być interpretowane na korzyść konsumenta.²

Tymczasem strona powodowa nie uzyskała wspomnianych informacji od pozwanego. Oznacza to, że klauzula ryzyka walutowego nie została sformułowana w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 k.c.), ponieważ nie pozwalała kredytobiorcy na zrozumienie wszelkich konsekwencji finansowych wiążących się z zawarciem kredytu powiązanego z kursem waluty obcej.

Ponadto postanowienie to kształtuje prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.). Mianowicie zawarcie umowy kredytu powiązanego z walutą obcą wiązało się z powstaniem ryzyka kursowego, polegającego na tym, że znaczna zmiana kursu walut mogła prowadzić do istotnej zmiany wysokości zobowiązania jednej ze stron, a skala tego ryzyka była nieograniczona. Pozwany bank zabezpieczał się przed tym ryzykiem stosownymi transakcjami (których koszty były pokrywane m.in. ze spreadów pobieranych od kredytobiorców), natomiast kredytobiorcy w praktyce nie mieli już takiej możliwości. W tej sytuacji należało

wymagać od banku będącego profesjonalistą udzielenia stosowanych informacji i pouczeń konsumentom, którzy byli stroną słabszą i gorzej zorientowaną w funkcjonowaniu rynku finansowego. Bank jednak zaniechał dopełnienia tego obowiązku. Informacja dotycząca ryzyka kursowego była niepełna, skrótowa i niewystarczająca. Skala ryzyka kursowego wymagała od banku przedstawienia symulacji obrazującej wpływ znacznego wzrostu kursu waluty obcej na wysokość rat kredytu i całego zadłużenia kredytobiorcy, jak również wykresu obrazującego zmiany wcześniejsze zmiany kursu CHF/PLN przez odpowiednio długi okres, tymczasem pozwany nie wypełnił tych wymogów. Zabrakło także pouczeń o realnych skutkach znacznego zmiany kursu waluty obcej, w szczególności o tym, że skala ryzyka kursowego jest nieograniczona, a kredytobiorca w praktyce nie ma żadnej możliwości zabezpieczenia się przed tym ryzykiem. Powyższe zaniechania informacyjne są szczególnie istotne, jeśli wziąć pod uwagę indywidualną sytuację strony powodowej, w tym jej wykształcenie i doświadczenie dowodowe (opisane w stanie faktycznym niniejszego uzasadnienia) oraz fakt, że nie posiadała ona dochodów ani oszczędności w CHF.

Umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej nie może istnieć bez postanowienia przewidującego jej indeksację i wskazującego walutę tej indeksacji. A zatem nie ma w ogóle możliwości, aby „luka” powstała po tej klauzuli mogła zostać uzupełniona przepisem prawa krajowego.

Niejednoznaczność i abuzywność klauzul przeliczeniowych.

Do klauzul przeliczeniowych zawartych w umowie znajduje zastosowanie art. 479⁴³ k.p.c. (mający w niniejszym wypadku nadal zastosowanie na podstawie art. 9 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw). Na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone zostało wpisane stosowane przez pozwany bank postanowienia o tożsamej treści (pozycja nr 5743 i 7770). Zgodnie z art. 479⁴³ k.p.c., wyroki Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów mają skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanych za niedozwolone postanowień wzorca umowy do rejestru. Na powyższy skutek stosowania art. 479⁴³ k.p.c. wskazano w orzecznictwie³ i pozostaje on w zgodzie z celami art. 6 i 7 dyrektywy 93/13.⁴ Niemniej jednak, indywidualna kontrola postanowienia umownego także prowadzi do wniosku, że stanowi ono niedozwolone postanowienie umowne art. 385¹ § 1 k.c.).

Klauzule przeliczeniowe nie zostały sformułowane w sposób niejednoznaczny (art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.), tj. prostym i zrozumiałym językiem (art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG), ponieważ ich treść nie pozwala na stwierdzenie, w jaki sposób pozwany bank ustala kurs CHF dla celu wykonania umowy kredytu, a także kształtują one prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.). W oparciu o te postanowienia kredytobiorca został obciążony koniecznością pokrywania kosztów spreadu (różnicy pomiędzy kursem kupna i sprzedaży waluty obcej), pomimo że koszty te nie odpowiadały żadnej usłudze świadczonej przez bank na rzecz klienta, a służyły jedynie pokryciu kosztów udzielenia przez bank kredytu i zabezpieczenia banku przed ryzykiem kursowym, a w umowie brak jest jednoznacznej informacji o tym, że konsument ponosi takie koszty, jaka jest ich wysokość i z czego one wynikają. Ponadto klauzule przeliczeniowe dawały pozwanemu bankowi w istocie całkowitą swobodę w sposobie kształtowania wysokości kursu waluty obcej, ponieważ postanowienia umowy w żaden sposób nie precyzowały, w oparciu o jakie zasady kurs waluty obcej miał być ustalany przez bank. Tym samym bank mógł ustalić ten kurs na dowolnym poziomie, nawet oderwanym od jakiegokolwiek kursu występującego na rynku, ze szkodą dla kredytobiorcy. Jednocześnie kredytobiorca w żaden sposób nie mógł się sprzeciwić wysokości kursu narzuconego przez bank i był zmuszony stosować się do niego, gdyż nie miał możliwości spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej. W rezultacie bank w oparciu o klauzule przeliczeniowe uzyskał rzeczywistą możliwość dowolnego kształtowania wysokości świadczeń kredytobiorcy, co jest w oczywisty sposób sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta.

Sąd dokonał oceny, czy postanowienia umowne są niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), według stanu z chwili zawarcia umowy.⁵ Tym samym dla powyższej oceny nie miały żadnego znaczenia okoliczności takie jak sposób wykonywania

umowy, wieloletnie wykonywanie umowy przez kredytobiorcę bez żadnych zastrzeżeń, faktyczny sposób ustalania wysokości kursów waluty obcej przez bank i ich relacja do innych kursów występujących na rynku, późniejsze zmiany regulaminu pozwanego banku, późniejsze zmiany stanu prawnego (w szczególności wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw) czy kwestia ewentualnego zawarcia przez strony aneksu do umowy kredytu upoważniającego kredytobiorcę do spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej. Dla oceny abuzywności klauzul przeliczeniowych nie miało znaczenia, że wybór kredytu powiązanego z kursem waluty obcej pozwalał kredytobiorcy na skorzystanie z niższego oprocentowania (LIBOR CHF).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą konsumenta, zatem brak jest podstaw do modyfikacji tych postanowień lub uznania, że nie wiążą one konsumenta jedynie w pewnym zakresie ani uzupełnienia powstałej po tych postanowieniach „luki” jakkolwiek treścią, w tym w szczególności przepisami prawa krajowego. Odmienne zapatrywanie byłoby sprzeczne z brzmieniem oraz celem przepisów art. 385¹ § 1 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG.⁶ Przede wszystkim zaś uzupełnienie umowy przepisem prawa krajowego nie może mieć miejsca w sytuacji, w której usunięcie z umowy nieuczciwego warunku prowadzi do jej nieważności, która jest akceptowana przez konsumenta,⁷ zaś w niniejszej sprawie kredytobiorca nie zgodził się na obowiązywanie umowy z nieuczciwymi warunkami ani na uzupełnienie jej treści przepisem prawa krajowego, natomiast wyraził zgodę na stwierdzenie nieważności umowy, będąc świadomym wynikających z tego konsekwencji. Co więcej, przepisem krajowym służącym uzupełnieniu treści umowy nie mógłby być art. 358 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 24.01.2009 r., ponieważ jest on przepisem prawa krajowego o charakterze ogólnym, który nie ma zastosowania konkretnie do umów zawieranych pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem⁸, a ponadto ma on zastosowanie tylko „jeżeli przedmiotem zobowiązania jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej” (art. 358 § 1 k.c.), a zatem nie dotyczy on zobowiązań wynikających z umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, w której świadczenia zostały oznaczone w walucie polskiej, natomiast w walucie obcej jest wyrażane tylko saldo zadłużenia.

Nieważność umowy.

Klauzula ryzyka kursowego określa główny przedmiot umowy i charakteryzuje jej istotę, a zatem uznanie tego postanowienia umownych za niedozwolone skutkuje brakiem możliwości wykonywania umowy kredytu i tym samym powoduje jej nieważność. Także uznanie samych klauzul przeliczeniowych za niedozwolone postanowienia umowne skutkuje nieważnością całej umowy kredytu, ponieważ postanowienia te oznaczają główny przedmiot umowy i określają sposób jej wykonywania – skoro zaś nie jest możliwe określenie sposobu wykonywania umowy, to musi ona być uznana za nieważną. Stanowisko to przeważa w aktualnym orzecznictwie.⁹ Jednocześnie strona powodowa stanowczo wyraziła zgodę na stwierdzenie nieważności umowy, będąc świadoma wynikających z tego konsekwencji. Należy tutaj zwrócić uwagę, że wprawdzie art. 385¹ § 1 k.c. (ani art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13) nie wskazuje wprost na sankcję nieważności umowy zawierającej niedozwolone postanowienia umowne, niemniej jednak jeżeli te niedozwolone postanowienia umowne określają świadczenia główne umowy, to należy przyjąć, że w takiej sytuacji sankcja nieważności całej umowy będzie mieć podstawę w art. 58 § 1 k.c.

Jednocześnie brak jest podstaw do uznania umowy kredytu za bezwzględnie nieważną. Zawieranie umów kredytu powiązanych z walutą obcą (indeksowanych i denominowanych) jest i było dopuszczalne w świetle art. 353¹ k.c. i art. 69 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy. Treść umowy nie naruszała także zasady nominalizmu (art. 358 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 23.01.2009 r.), skoro kredytu udzielono w walucie polskiej, zaś CHF stanowił jedynie walutę indeksacji. Jak wyjaśniono wcześniej, postanowienia umowne obciążające kredytobiorcę nieograniczonym ryzykiem kursowym oraz dające bankowi całkowitą swobodę w kształtowaniu kursu waluty obcej stanowią niedozwolone postanowienia umowne (art. 385¹ § 1 k.c.), co wyłącza możliwość uznania ich za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) lub sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej (art. 353¹ k.c.).¹⁰

Interes prawny.

Roszczenie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy wynikającego z nieważności umowy zasługuje na uwzględnienie, ponieważ umowa kredytu jest nieważna, a strona powodowa posiada interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. Mianowicie okres kredytu wskazany w umowie jeszcze nie upłynął, zaś bank stoi na stanowisku, że umowa jest ważna, domaga się od kredytobiorcy zapłaty kolejnych rat kredytu i nie wyraża zgody na wykreślenie z księgi wieczystej hipoteki zabezpieczającej roszczenia banku wynikające z umowy. Wobec tego powództwo kredytobiorcy o zapłatę nie kończyłoby definitywnie sporu stron dotyczącego oceny, czy umowa jest ważna.¹¹

Świadczenie nienależne.

Nieważność umowy kredytu *ex tunc* oznacza, że wszystkie świadczenia spełnione na jej podstawie stanowią świadczenia nienależne (*condictio sine causa*) podlegające zwrotowi na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. Natomiast okoliczność, że bankowi przysługuje wobec kredytobiorcy roszczenie o zwrot równowartości wypłaconego kapitału kredytu nie ma w tym względzie znaczenia (z zastrzeżeniem skutków wynikających z ewentualnego wniesienia przez pozwanego powództwa wzajemnego bądź podniesienia zarzutu potrącenia lub zatrzymania).¹² Wobec tego brak jest podstaw do oddalenia powództwa o zapłatę na podstawie art. 409 k.c., art. 411 pkt 2 k.c., art. 411 pkt 4 k.c. czy jakiegokolwiek innej (w tym także art. 5 k.c.).

Strona powodowa uiszczała wobec pozwanego w okresie od dnia 28.03.2007 r. do dnia 28.04.2022 r. kwoty 143.156,63 zł i 78.499,06 CHF tytułem spłaty rat kredytu, a zatem należność w tej wysokości należało zasądzić na rzecz strony powodowej od pozwanego.

Nieważność umowy kredytu oznacza, że kredytobiorcy nie wiążą nie tylko postanowienia zobowiązujące do regulowania rat kredytu, ale także wszelkich innych należności pobieranych przez bank na swoją rzecz. Tym samym bank powinien zwrócić kredytobiorcy wszelkie pobrane od niego opłaty i prowizje związane z umową kredytu, w tym w szczególności prowizję od udzielenia kredytu, opłatę przygotowawczą, opłaty za podwyższone ryzyko, wyceny, inspekcje itd. Zwrotowi nie podlegają jedynie opłaty i prowizje, które bank pobrał od kredytobiorcy nie w związku z umową kredytu, ale z prowadzeniem rachunku bankowego (opłaty za prowadzenie rachunku, korzystanie z karty płatniczej lub kredytowej itp.), ponieważ nieważność umowy kredytu nie powoduje nieważności umowy o prowadzenie tego rachunku.

Co więcej, nieważność umowy kredytu obejmowała nieważność także wszystkich jej postanowień umownych, nakładających na powoda obowiązek regulowania składek ubezpieczeniowych, których beneficjentem (ubezpieczonym) jest bank, takich jak ubezpieczenie pomostowe i ubezpieczenie niskiego wkładu własnego. Tego rodzaju ubezpieczenia dawało ochronę ubezpieczeniową bankowi, a tym samym nawet po przekazaniu składek ubezpieczenia towarzystwu ubezpieczeniowemu pozostaje on beneficjentem ubezpieczenia, a zatem pozostawał wzbogacony (art. 409 k.c.) dzięki uzyskaniu ochrony ubezpieczeniowej.

Strona powodowa uiszczała wobec pozwanego w okresie od dnia 28.03.2007 r. do dnia 28.04.2022 r. kwoty 7.803,93 zł tytułem składek ubezpieczenia niskiego wkładu własnego, 5.400 zł tytułem opłaty przygotowawczej, 900 zł tytułem prowizji za ubezpieczenie spłaty kredytu. Należność z tego tytułu (określana przez powoda jako „opłaty dodatkowe”) wynosiła zatem łącznie 14.103,93 zł, przy czym Sąd był w tym zakresie związany wysokością żądania pozwu (art. 321 § 1 k.p.c.) w kwocie 11.103,93 zł.

Zarzut przedawnienia.

Zarzut przedawnienia podniesiony przez pozwanego był nieskuteczny. Strona powodowa dochodziła w niniejszej sprawie zwrotu świadczenia nienależnego (art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c.). Przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu i świadczeniu nienależnym nie przewidują żadnego szczególnego terminu przedawnienia, a zatem

zastosowanie znajdują zasady ogólne. Zgodnie z art. 118 k.c. i art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, roszczenie o zwrot świadczeń spełnionych przed dniem 9.07.2018 r. przedawnia się po upływie terminu 10 lat, a roszczenie o zwrot świadczeń spełnionych od tej daty przedawnia się po upływie 6 lat, z końcem roku kalendarzowego. Termin przedawnienia roszczenia konsumenta o zwrot świadczeń spełnionych na podstawie umowy kredytu, która jest nieważna bądź zawiera niedozwolone postanowienia umowne rozpoczyna bieg z dniem, w którym konsument dowiedział się (lub przy zachowaniu należytej staranności powinien był się dowiedzieć) o tym, że umowa jest nieważna lub że zawiera niedozwolone postanowienia umowne.¹³ Z przeprowadzonych w sprawie dowodów z dokumentów i przesłuchania strony powodowej nie wynika, aby dowiedziała się o zawarciu w umowie niedozwolonych postanowień umownych wcześniej niż w 2019 r., a zatem należało przyjąć, że w tym roku rozpoczął się bieg terminu przedawnienia (art. 120 § 1 k.c.) roszczenia kredytobiorcy o zapłatę, który nie upłynął jeszcze w dniu złożenia pozwu, kiedy to doszło do przerwania biegu tego terminu (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.).

Odsetki.

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego stanowi roszczenie bezterminowe, a zatem staje się wymagalne po wezwaniu do zapłaty (art. 455 k.c.). Z dowodów przeprowadzonych w sprawie nie wynika, aby przed wszczęciem niniejszego procesu pozwanemu zostało doręczone pismo obejmujące żądanie zapłaty kwoty dochodzonej przez stronę powodową w niniejszej sprawie. Wobec tego funkcję wezwania do zapłaty spełnił odpis pozwu. W pozwie strona powodowa w sposób jednoznaczny i wyraźny powołała się na nieważność umowy wynikającą z zawarcia w niej niedozwolonych postanowień umownych, a zatem pozwany po odebraniu tego pozwu nie powinien był mieć żadnych wątpliwości co do tego, że kredytobiorca jest świadomy skutków nieważności umowy kredytu i akceptuje je. W szczególności należy tutaj zwrócić uwagę, że załącznik do pozwu stanowiło pismo procesowe powoda, w którym stanowczo stwierdził on, że rozumie skutki stwierdzenia nieważności umowy, zgadza się na stwierdzenie nieważności umowy (k. 105). Także z przesłuchania powoda wynika, że był on świadomy konsekwencji nieważności umowy już w dacie wniesienia pozwu, a złożone przez niego oświadczenie w przedmiocie skutków stwierdzenia nieważności umowy kredytu było dla niego zrozumiałe.

W dniu 8.03.2021 r. (k. 141) pozwanemu został doręczony odpis pozwu, który obejmował początkowo żądanie zasądzenia kwot 57.693,34 zł i 62.421,39 CHF, co oznacza, że pozwany powinien był spełnić świadczenie w wysokości dochodzonej pozwem w terminie 14 dni od tej daty, a zatem pozwany popadł w opóźnienie z dniem 23.03.2021 r. i od tej daty zostały od niego zasądzone odsetki ustawowe za opóźnienie od kwot 57.693,34 zł i 62.421,39 CHF na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. Natomiast w dniu 23.03.2023 r. pozwanemu został doręczony odpis pisma procesowego stanowiącego rozszerzenie powództwa o żądanie zasądzenia dalszych kwot 96.567,22 zł i 16.077,67 CHF, w związku z czym odsetki od tych kwot zostały od pozwanego zasądzone od dnia 7.04.2023 r.

Koszty procesu.

Pozwany przegrał sprawę niemal w całości, co uzasadniało zasądzenie od niego na rzecz strony powodowej całych kosztów procesu na podstawie art. 100 k.p.c. obejmujących kwoty:

- 1.000 zł tytułem równowartości opłaty od pozwu,
- 17 zł tytułem równowartości opłaty skarbowej od pełnomocnictwa,
- 10.800 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Rygor natychmiastowej wymagalności.

Powód nie wykazał, aby opóźnienie uniemożliwiało lub znacznie utrudniało wykonanie wyroku albo narzązało powoda na szkodę, wobec czego brak było podstaw do zastosowania art. 333 § 3 k.p.c. i dlatego Sąd oddalił wniosek powoda o nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności.

1 vide wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 20.09.2017 r., C#186/16, (...), pkt 49-50,

2 vide:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2022 r., II CSKP 701/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2022 r., II CSKP 616/22,

3 por.:

- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20.11.2015 r., III CZP 17/15,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.07.2021 r. I CSKP 222/21,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.05.2022 r., II CSKP 796/22,

4 por.:

- pkt 44 wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.04.2012 r., C-472/10, (...),

- pkt 47 wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.12.2016 r., C-119/15, (...)

5 por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2018 r., III CZP 29/17,

6 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-290/18, D.,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank (...),

7 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 78,

8 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 76,

9 por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.02.2022 r., II CSKP 415/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.02.2022 r., II CSKP 975/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.03.2022 r., II CSKP 459/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.03.2022 r., II CSKP 474/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.03.2022 r., II CSKP 532/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.05.2022 r., II CSKP 285/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.05.2022 r., II CSKP 382/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18.05.2022 r., II CSKP 1030/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.05.2022 r., II CSKP 797/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.05.2022 r., II CSKP 971/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.05.2022 r., II CSKP 985/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.05.2022 r., II CSKP 403/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.05.2022 r., II CSKP 419/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.05.2022 r., II CSKP 796/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.05.2022 r., II CSKP 943/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26.05.2022 r., II CSKP 650/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2022 r., II CSKP 701/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2022 r., II CSKP 616/22,
- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31.05.2022 r., I CSK 2314/22,
- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15.06.2022 r., I CSK 2326/22,
- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2022 r., I CSK 2538/22,
- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2022 r., I CSK 2722/22,
- 10 por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28.04.2022 r., III CZP 40/22,

11 por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.03.2022 r., II CSKP 474/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.05.2022 r., II CSKP 163/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18.05.2022 r., II CSKP 1030/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.05.2022 r., II CSKP 797/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2022 r., II CSKP 701/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2022 r., II CSKP 616/22,

12 por.:

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2021 r., III CZP 11/20,
- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,

13 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.07.2020 r., (...), C#698/18 i C#699/18,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2020 r., (...), C#224/19 i C#259/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22.04.2021 r., (...), C-485/19,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., (...), C-776/19 - C-782/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., (...), C-80/21 – C-82/21,
- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,
- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13.01.2022 r., III CZP 61/22